

Et år til kultur - En teoretisk baseret evaluering af målsætningerne for Aarhus 2017

Speciale udarbejdet af Christian Damgård Kristoffersen, Statskundskab, Aarhus Universitet i foråret 2017.

Dette speciale er en ny tilgang til evaluering af europæiske kulturhovedstæder. Foruden at undersøge, om det lykkes at opnå de opstillede målsætninger, søger specialet at gå bagom målsætningerne og give en teoretisk karakteristik af dem og rammesætte dem teoretisk. Dette er for at forstå målsætningerne dybere og undersøge om der er noget ved dem, der siger noget om nogle bredere idé- og teori-mæssige strømninger. Det ud fra problemstillingen:

Hvordan kan man karakterisere og forstå målsætningerne for Aarhus 2017 teoretisk, og hvad er status med hensyn til at opnå dem?

Problemstillingen går således ikke kun på at undersøge, om – og i hvor høj grad – man opnår målsætningerne for Aarhus 2017, såsom evalueringer af tidligere kulturhovedstæder har gjort. Det handler også om at undersøge, *hvorfor* man vil opnå dem.

Målsætningerne er mange og forskelligartede, men de kan overordnet inddeles i fire kategorier:

- Udvikling af borgernes interesse for kultur
- Samfundsforandring: Social forandring og byudvikling
- Økonomisk udvikling
- Udvikling af byens kulturinstitutioner.

Specialets første del er den teoretiske karakteristik af målsætningerne med henblik på at komme nærmere, hvorfor man gerne vil opnå disse mål. Det er gjort ved at udlægge målsætningernes indhold og derefter bruge en række udvalgte teorier til at forklare dette indhold. På den måde kan de konkrete og operationaliserede målsætninger føres over i en teoretisk kontekst på et højere abstraktionsniveau, og dermed kan man anskue de konkrete målsætninger som udtryk for mere generelle fænomener.

Specialets anden del omhandler den egentlige evaluering af målsætningerne med henblik på at undersøge, om man midt i kulturhovedstadsåret er på rette vej i forhold til at opnå målsætningerne. Der benyttes flere forskellige evalueringstilgange og data, som korresponderer med de pågældende tilgange - bl.a. voxpopinterviews med 49 borgere foretaget under Aarhus 2017-events. Foruden dette anvendes fire interviews med nøglepersoner for Aarhus 2017. De øvrige datakilder er bl.a. avisartikler, turismestatistikker og observation af konkrete Aarhus 2017-events. Interviewene er foretaget i perioden 20. marts til 20. maj 2017.

Den teoretiske karakteristik af målsætningerne viste, at de lod sig beskrive ud fra fire teoretiske perspektiver.

For det første kan de målsætninger, som omhandler at øge borgernes interesse for kultur, forklares ud fra teori om performance og ritualer. Teorien blev oprindeligt udviklet i forbindelse med stammekulturer og er senere blevet videreudviklet til at omfatte moderne kultur – herunder især festivaler. Målsætningerne trækker på lignende dynamikker, hvor borgernes interesse for kultur søges at blive øget gennem borgernes deltagelse i kulturåret. Ved at indgå i det kulturelle rum og være med til at udleve og performe de narrativer og symboler, som indgår i en kulturel begivenhed, her Aarhus 2017, kan borgerne således få sat deres kulturelle bevidsthed i bevægelse endog udvidet den.

Endvidere kunne målsætningerne om at øge medborgerskab og frivillighed hos borgerne forstås gennem en teoretisk ramme, der har udgangspunkt i performativitetsteorien. Performativitetsteorien foreskriver, at gentagen udøvelse af værdier eller kultur kan rodfæste disse værdier eller kulturen i samfundet. Man kan på denne måde forstå målsætningerne om medborgerskab og frivillighed ud fra idéen om, at når borgerne deltager aktivt og engagerer sig – f.eks. som frivillige – i Aarhus 2017 og udøver denne kultur, desto mere rodfæstes den i samfundet. Derved kan man sigte efter at styrke borgernes deltagelse i samfundet fremadrettet.

De økonomiske målsætninger for Aarhus 2017 udtrykker et rationale om at realisere Aarhus' potentiale som stor- og kulturby gennem et storstilet projektarbejde, som beskrevet teoretisk af Luc Boltanski. Ifølge Boltanski er arbejdsmarkedet i moderne tid kendetegnet ved at køre i projektcykler, og arbejde med disse projekter er afgørende for individets selvrealisering. Projektarbejdet bliver på denne måde identitetsdefinerende. Ydermere udtrykker målsætningerne et oplevelsesøkonomisk rationale, idet man igennem kulturen ønsker at tiltrække turister og arbejdspladser.

Den sidste gruppe af målsætninger, som omhandler kompetenceopbygning for kulturinstitutionerne kan forstås inden for en teoretisk ramme om institutionel læring gennem "learning by doing". Ræsonnementet i institutionel læring går på, at institutioner ved at udføre opgaver opbygger erfaring, som kan omsættes til viden, der befinder sig et højere abstraktionsniveau end den umiddelbare erfaring. Den nye viden påvirker herefter, hvilke værktøjer og ressourcer – dvs. kompetencer – institutionen har til rådighed fremadrettet. Denne proces kan ydermere påvirkes af den kontekst, som institutionen indgår i. På denne måde kan Aarhus 2017 anskues som et eksogent chok, der kickstarter ovennævnte kompetenceudviklingsproces hos kulturinstitutionerne.

Midtvejsevalueringen viste følgende om målsætningerne for Aarhus 2017.

I forhold til at øge borgernes interesse for kultur kunne to tendenser spores. For den opstillede målsætning om deltagerantal til de store 2017-events gik det godt, og det så ud til at lykkedes at nå i mål med det ønskede antal deltagere. Til gengæld viste min egen voxpop-rundspørge, at der måske var en tendens til, at de, der deltog, allerede var kulturelt interesserede, og at deres interesse ikke blev påvirket af Aarhus 2017. Hvis dette betyder, at de, som *ikke* har været kulturent interesserede i forvejen og rent faktisk kunne påvirkes af Aarhus 2017, ikke har deltaget, så kan det måske diskuteres i hvor høj grad det er lykkedes at øge borgernes interesse for kultur.

Når det kommer til at øge medborgerskab og frivillighed viste undersøgelsen, at der på daværende tidspunkt eksisterede nogle udfordringer for at opnå målsætningerne. Eksempelvis har frivilligprogrammet den udfordring, at den aktive kerne ikke er så stor og er præget af relativt lidt diversitet trods af mange tilmeldte. Med hensyn til medborgerskab og deltagelse var det meget blandet, om voxpop-respondenter mente, at privatpersoner kunne have fået indflydelse på Aarhus 2017. Dog havde langt de færreste hørt om de konkrete indflydelsesmuligheder, der har været i udformningsprocessen for Aarhus 2017. Det så dog positivt ud for målsætningen om byudvikling i den forstand, at en stor del af de planlagte 2017-events faktisk omhandlede dette tema. Udfordringen i forlængelse heraf har dog været at få omsat indholdet af disse events til praktiske tiltag, der faktisk udvikler byen.

De økonomiske målsætninger om at øge kendskabet til Aarhus og at øge i turismen i byen signifikant havde ganske gode udsigter midtvejs i kulturhovedstadsåret. Dels var man nået meget langt i forhold til målsætningerne om at øget kendskabet til Aarhus – i hvert fald på nationalt plan – dels var der så godt gang i turistsektoren, at man kunne forvente at opnå mere end de opstillede mål. Man kan dog påpege, at der er en risiko for, at målene måske ikke helt indfanger det, de er tiltænkt. For eksempel opgøres turismeudviklingen i perioden 2013-2017. Det er givetvis, fordi man har arbejdet med kulturhovedstaden i hele perioden, men den store effekt af kulturhovedstaden ses antageligt først i perioden 2016-2017, hvorfor det havde været et bedre mål.

Det gik også godt med målsætningerne om at skabe udvikling for de aarhusianske kulturinstitutioner. Institutionerne arbejdede faktisk tværinstitutionelt og -fagligt om de forskellige 2017-events, og disse relationer gav eventene et kvalitetsløft, som institutionerne ikke kunne have opnået enkeltvis. Institutionerne udviklede ligeledes deres kompetencer inden for deres felter i kraft af Aarhus 2017, idet projektets muligheder blev brugt til at udfordre rammerne for deres daglige virke og derigennem skærpe deres kompetencer. Ligeledes havde man fået skabt et program, der opfattedes som mangfoldig og appellerede meget bredt. Endelig arbejdede institutionerne også konkret med at gentænke den måde, som kunst og kultur udøves på, hvilket resulterede i nyskabende kulturoplevelser.